„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком недељом, на целом табаку, а и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н
на један месец . . . . . 1 „ 20 „
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 184. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 3. (15.) ДЕЦЕМБРА 1876. ГОДИНА XI.

ИСТОЧНО ПИТАЊЕ И ПОЉАЦИ.

Источно питање, које има поглавито славенски карактер, ступило је након дугог и безуспешног дипломатисања у ту стадију развитка да му се коначно решење сада већ неда више одгодити.

Енергично и досљедно држање словенске Русије учинило је, да сада већ све меродавне државе европске на то пристају то отворено то ћутке, да се крај учини досадашњем јадном стању христијана на балканском полуострву, кад не иде другчије, а оно оружаном руком.

Оружаној интервенцији, коју ће Русија скорим предузети против варварске Турске а у прилог њених христијанских поданика, ни једна европска велесила неће стати на пут.

Јавно мњење образоване Европе, које се тако отворено и обилато изјавило за страдајуће христијане у Турској поводом грозних покоља у Бугарској, је најсигурније јемство, да ће Турска, тај вековни угњетач својих христијанских поданика, у скорашњем рату њеном против Русије остати усамљена, без савезничке помоћи.

Праведна ствар христијанских народа мора победити, када се тако живо за њих изјављује јавно мнење европско.

Најживље симпатије спрам балканских устаника осећају Словени.

Словенске симпатије није нужно доказивати, када видимо, да и јавно мњење народа енглеског, ком радикално решење источног питања ни најмање није по вољи, искрено саучешће показује спрам бедног стања христијана у царевини турској.

Да се натраг вијнемо и у најдавнија времена словенске повеснице, нећемо наћи примера, да су Словени икада тако живо изјавили своју племенску узајамност, као што је изјављују поводом садашње крваве драме на балканском полуострву.

Руси, Чеси и Словенци надмећу се у том, који ће живље изразити своје симпатије спрам сродног им племена српског, које је тако одважно ступило у неједнаки бој са стогодишњим својим душманом.

А Пољаци?

Познато је одавна, да су Пољаци Словени више само по имену. У самој ствари они су спрам Словена равнодушни и без братских осећаја.

Пољаци су у својој жестокој мржњи против Руса више пута отворено дизали свој глас против Словена и словенске ствари.

И ако су Пољаци кадкад и показали неку духовну свезу солидарности спрам Словена, то су они увек Русе искључивали из те свезе, доказивајући да Руси нису словенске већ монголске крви, да су потомци дивљих цингис-канових хорда!

Мржња Пољака против Руса оснива се на прошлости обоја та словенска племена.

Пољаци су имали знатну државу, која је по простору била једна од највећих у целој Европи. Они су страха уливали свима суседним народима. Пољске војске су више пута биле поплавиле васцелу Русију.

Пољској држави не беше суђено, да се одржи.

Но пропаст државе пољске нису проузроковале стране силе. Тој пропасти је крив сам пољски народ а наиме њихово племство.

Силне унутрашње борбе, које се провлаче кроз сав јавни живот народа пољског, нису допустиле, да држава дође до чврстог мира и стабилног реда, без чега не може постојати ни један државни организам. Страначке зађевице учинише, да су се суседне силе оружаном руком умешале у пољске ствари а последица тог умешања би — деоба Пољске.

Првом и другом деобом Пољска је изгубила већи део својих земаља. Трећом и последњом деобом нестаде је сасвим из реда европских држава.

Пољаци су сами ископали гроб свом државном бићу!

Од некадашње угледне краљевине Пољске највећи део припаде Русији,

По бечком конгресу од год. 1815. Русија је за Пољску имала установити засебну управу и уставну владу.

Александар I. је истина свечано био обећао, да ће Пољацима дати засебан положај, ал се то никад није остварило.

Пољаци, од када су подељени, покушавали су више пута, да се ослободе од руске владе.

Сви ти покушаји остали су безуспешни.

Но Пољаци и након свих својих несретних покушаја нису клонули духом. Они нису били изгубили наде, да ће кад тад, потпомогнути сретном спољашњом констелацијом, извојевати себи државну независност, за којом тако жарко теже.

Ту своју наду полагаху поглавито на стране силе.

Познато је, како су Пољаци дуго и витешки војевали под заставама Наполеона I. Пољска крв се потоцима лила на свима бојиштима европским, у Италији, Шпањолској, Немачкој, Русији.

Они су се чврсто уздали, да ће Бонапарта великодушно наградити то њихово велико пожртвовање и да ће им васпоставити државу у првашњим њезиним границама.

Те наде њихове остале су на празно!

Пољаци су се преварили и у Наполеону III. који им је исто тако као и његов велики стриц, уливао наде, да ће их ослободити од Русије.

Узалудан беше и сав труд пољске емиграције у Паризу и Лондону, која се трудила сваким могућим начином, не би ли икако унапредила ствар народног ослобођења.

Последњи устанак пољски од г. 1863, у ком је цвет омладине то на крвавим бојиштима пропао, то оправљен био у страховите рудокопње студене Сибирије, где тужно траје дане живота, горега од смрти, силно је уздрмао досадашње наде у ослобођење, које је наде највише неговала омладина пољска.

Заузимање европске дипломације за Пољаке приликом њиховог последњег устанка користило је јединствено државничком гласу седога Горчакова, који је то заузимање страних кабинета одлучно одбио као неумесно мешање у унутарње послове руске државе, и тиме сјајну победу задобио на пољу дипломатском.

Од последњег покушаја пољског да се ослободе, који их је стао толике жртве, опажа се, да је све то већма почела опадати пређашња тако жива делателност пољске акционе странке.

Потајна народна влада, која је за последње побуне својом грозничаво енергичном радњом у ствари народног ослобођења с правом задивила била целу Европу, престала је делати.

Пољска емиграција, од које је Русија некада више страховала него од ма какве непријатељске велесиле, даје сада само слаба знака свога живота а њено политично делање, које је иначе било тако бујно, своди се на нулу.

Како је грдан преображај наступио у држању пољском од последњих времена!

Док су још пре две десетине година као народне издајице били жигосани сви они, који су били у руској државној служби, опажамо сада, да се код Пољака створила угледна странка, која отворено и без икакве замисли пристаје уз руску владу.

Старији гроф Вјелополски показао је заиста велико самопрегорење, када се латио био мучног задатка, да своје земљаке склонима учини за руску владу. Он је тај задатак на себе примио био с подпуним уверењем, и ма да је заданут био најчистијом намером, да користи своме народу, то је ипак изложен био најжешћим нападајима од стране својих једноплеменика.

Колико лакши задатак има сада млади Вјелополски, који у питању пољском подпуно заступа назоре очеве. Његовом заузимању има се највише приписати, да је недавно из Варшаве опремљена адреса на цара Александра са више од 1000 потписа пољских, у којој Пољаци израза дају својим симпатијама спрам христијана у држави Турској и у којој пред рат руско-турски изјављују своју готовост, да на позив царев крвљу и иметком својим бране престо и државу руску.

Ова адреса не носи на себи званичан карактер. Она је постала без и најмањег утицаја руских власти. То најбоље показује садашње расположење Пољака спрам Русије.

Да је непријатељско разположење Пољака спрам Руса изгубило своју пређашњу оштрину, види се и из најновијег држања главнијих чланова пољске емиграције.

Кнез Лубомирски озбиљно опомиње из Париза своје саплеменике, да ни пошто не ступају у турску војену службу, да се не надају више туђој помоћи, већ да се искрено Русији баце у наручја, од које једине да очекују свој спас.

На то садашње држање пољске емиграције јако утиче сама Француска. Ми смо уверени, да француски меродавни кругови озбиљно изјављују Пољацима, да се у напредак не надају више њиховој помоћи и то тим мање, што ће Француска, стајала ма каква влада на челу држави, увек за тим тежити у својој спољној политици, да у своме осветничком рату против Немачке, који је рат питање времена, за савезника добије Русију, било то и по највећу цену, ил да бар осигура себи њену благонаклону неутралност.

Кад се дакле Пољаци у ствари свога народног ослобођења не могу никаквој помоћи надати од стране Француске, то још мање могу очекивати помоћ од других велесила, наиме од Немачке и Аустро-Угарске, које су државе заједно са Русијом учествовали у деоби Пољске.

И радикални кругови пољски почињу увиђати, да је садашња политична констелација сасвим незгодна остварењу њихових дивнашњих жеља и да се постојеће констелација неће скорим изменути.

С тога се и опажа, да се Пољаци Русији почињу приближивати.

Приближивање Пољака према Русији је факт, који се неда порећи.

То Пољаци чине у сопственом добро схваћеном интересу.

Ако су пређе прави родољуби пољски били Косћуско, Хлопицки, Радцивил, Лелевел Поњатовски и други, који су се јунаци борили против Русије и с пожртвовањем залагали свој живот у цели народног ослобођења, док је било и најмање наде, да ће моћи остварити ту народну жељу, сада како је изчезла и та најмања нада, прави родољуби пољски су они мужеви, који са не мањом мушком одважности саветују својим земљацима, да искрено пристану уз Русију, од које зависи сва њихова будућност.

Тај преображај пољски огледа се у неколико и у држању посланика пољске народности на бечком државном сабору, на коме Пољаци у дебати о источном питању ни једном речи нису учествовали на велику тугу туркољубиве штампе.

„Пољске“ легије, које Турска већ одавна организује, биће „пољске“ легије без Пољака. Извесно је, да ће Пољаци дати најмањи контингенат у те легије.

Да би Пољаци трајно остали у свом новом Русији наклоњеном правцу, нужно је, да им Русија искрено на сусрет изађе. Пре свега морала би престати сва гоњења, наиме би Русија морала престати, да Пољаке силом преобража у православну веру. То насилно преображање у другу веру Пољаке као добре католике у живац дира.

Вера православна била је увек толерантна спрам других вероисповести и никада није насилним мерама множила број својих сљедбеника. Вера је ствар савести, која безусловно изкључује сваки притисак.

Даље би морале престати све оне мере, које на то иду, да се пољски језик у суду, управи, школи и у опште на свима гранама јавнога живота скучи и истисне. Пољаци би се задовољили са слободом савести и грађанском равноправности, од које су до сада били искључени. Даљи уступци на политичком пољу могли би им се чинити постепено и то све до оне границе, док не би дошли у судар са вишим интересима државним.

Ми држимо да ће цар Александар озбиљно покушати, да Пољаке трајно задобије за верне држављане руске. У опште се опажа, да руска управа сада већ ни налик није онако строга као што је пре била. Иза грозне управе Муравијевљеве, која је Пољаке дотерала до очајања, дошла је управа грофа Берга, која ако је и сама била доста окрутна, ипак се већ битно разликовала од свирепе управе освојитеља Карса. Сада на челу војене управе у Пољској стоји гроф Коцебуј, који са свога благог поступка ужива искрене симпатије међу Пољацима.

Цар Александар који је по похвалној изреци Гледстоновој, тог заслужног вође енглеске либералне странке, тако силно унапредио државу руску, који је 20 милијона мужика ослободио и који се тако великодушно заузима за страдајуће христијане у Турској, неће заборавити ни на своје пољске поданике.

До Русије стоји да јој Пољаци за навек остану верни и привржени. До ње стоји, да на очиглед свима онима, који још све једнако рачунају на трајно непријатељство обоја ова словенска племена, делом покаже, да као год што Пољаци од селе желе искрено пристати уз Русију, тако исто и она њих искрено у своје пријатељство прима.

Дао би бог, да се веза пријатељства што пре утврди између оба ова словенска племена и да се никада више не разкине.

Томе би се искрено радовало сво остало Словенство!

—*а*

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

По вестима, које у последње доба стижу, као да ће доћи до споразумљења између Русије и Енглеске. Ова је видела, да по целој Јевропи, коју је маркиз Сализбери скоро сву у накрст пропутовао просећи савеза, овога ни за лек наћи не може, да јој дакле ништа друго не остаје, него или да се сама одупре Русији и њеном захтевању окупације, или да се с њоме споразуме. Бадава истерај из Енглеза десет шпекуланата, опет остаје — Енглез! Добро је он провидео, да Турској нема спасења, да је она данајско буре, у које можеш, колико хоћеш новаца сипати, па опет неће ништа остати, јер је дно проваљено. Поред свег поштовања, које човек осећа према покретачима противу-турских изјава у Енглеској, чисто не може да се отресе помисли, да и они Енглези, који осуђују туркољубиву политику своје владе, који тога ради зборове народне приређују, за то се противу Турске изричу, што виде да ову нико више не може спасти, и да је у море бачен сваки онај стерлинг, који се још и сад потроши на одржање државе, којој трошни стубови један за другим пуцају. Но биле побуде Турцима противне а нашој патничкој браћи пријатељске струје у Енглеској какве му драго, пријатељ слободе мора се зарадовати, ако и туркољубива енглеска влада ником поникне пред заштитницом сиротиње раје, пред силном Русијом. Ово ће по свој прилици збити се ако су истините вести, које долазе у последње време.

Кнез Бизмарк је у својој беседи рекао, да ће посредовати између Русије и Енглеске, како би међу њима до споразумљења дошло. Је ли у овом обзиру и шта покушавао, не зна се. Свакако се јавља, да енглески меродавни кругови нису ненаклоњени споразумљењу с Русијом. Ово би се пак могло постићи само делимичном променом министарства. Русија као да за тим иде, означавајући одступање лорда Биконсфилда као уцену за повратак добрих одношаја са Енглеском. Цар Александар је, вели се, изјавио енглескоме заступнику, да му је влада воља дати све захтеване гаранције, сва јемства, да ће руска војска, пошто посао свој сврши, изаћи из Бугарске. Енглеска влада, вели се даље, није противна, да се у овоме правцу с Русијом споразуме. Само лорд Биконсфилд никако није рад, да руској политици даде глас поверења. У осталом Дизрајели ће у толико мање спречити течај преговора између обе државе што је, као што говоре, вољан, да изађе из министарства, и да уступи председништво лорду

Дербију. Евентуални, могући наследник Дизрајелија је, као што уверавају, одлучно наумио, да се споразуме с петроградским кабинетом.

Ако ово споразумљење за руком пође, онда су аустро-угарски меродавни и немеродавни политичари претрпели нову дезилузију, ново разуверење. Они су из све душе противни били томе, да се Русија с Немачком споразуме, а сада би доживели, да се она погоди и са Енглеском. Разуверење ово било би у толико грозније, те с тога сажаљења достојније, ако би се, као што се тврди, споразумљење између Русије и Енглеске постигло преко главе Аустро-Угарске. „Аугсбургер алгем. цајтунг" бар о утиску, којега је Бизмаркова беседа о источноме питању у Бечу учинила, у допису из цислитавске престонице, овако пише: „Да је споразумљење између Енглеске и Русије поврх главе Аустрије могуће, потврђује беседа кнеза Бизмарка, и није невероватно, да је у овоме тренутку процес (постајање) овога споразумљења далеко одмакао. У овдашњим политичким круговима мисли се, да ће при овоме погађању Мисир велику улогу играти, и да се ради око пута у Индију, те да се тамо ствар заподире, где има изгледа за споразумљење с Енглеском. Ако би ово споразумљење, које би за последицу имало, да би се турско врховно господарство у Мисиру енглеским заменило, постигнуто било, то ће конференција застати са свим промењен положај, јер порта би стајала сама према с Русијом сложним члановима конференције, пошто би и Аустрија, која је до сада стајала на становишту Андрашијеве декембарске ноте, у овом случају тешко усамљеноме положају остати хтела"....

Да је Русија озбиљно наумила, бар у Бугарској реда направити, види се и отуда, што врховни заповедник војске собом води и званичнике, који би у Бугарској имали смештени бити. Тако пишу из Кишењева, главнога стана великог кнеза Николе Николајевића, да је међ њиме дошло званичника за администрацију, за правосуђе, за финанције, земљеделство и трговину, свега 164 званичника...

О *оружању* Русије јављају из Одесе: Овамо су приспеле на намесника и на начелника овдашњег војничког округа све наредбе које се тичу организације и мобилизације „народног ополчења". По определењима организационог устава износило би девет округа јевропске Русије 600.000 људи. Ова милиција „народног ополчења" поделиће се на дванајст војничких корова и стајаће под особитим заповедницима. Добиће народно одело и биће наоружана Крика-пушкама. За сада као да ће организовати се само „ополчење" из три јужна војничка округа, која би дала 120.000 људи...

У *Лондону* је 26. новембра држан збор, који се изјавио противу Турака а за хришћане на истоку. Председавао је херцег уестминстерски, а било је преко хиљаду заступника из свију крајева земље; међу овима били су Гледстон, оксфордски владика и више чланова парламента. Главан предмет у беседама био је: онака влада у Турској; безуспешност свију реформа портиних; одговорност Јевропе нарочито Енглеске; набрајање реформа и јемства која треба искати од порте, и ограде противу рата Енглеске у хатар Турској; најпосле усвојена је одлука, којом се образује одбор ради постизавања намера збора . . . Херцег уесминстерски рекао је, да је најглавнија цел збору, да иде за споразумљењем Енглеске и Русије, чиме би се Турској одузела нада, да може још уздати се у потпору Енглеске; ако буде нужно треба да енглеске лађе иду противу Турске.

При вечерњем збору ове противу-турске задруге председавао је Шефтсбери; он се изјавио противу и даљег трајања турске владе у хришћанским провинцијама и захтевао је, да се обазриво држи с Русијом . . . Гледстон је разлагао, да земља неодобрава политику, која је одана Турцима и за коју је Дизрајели лично одговоран; Турска је повредила и уништила париски уговор: британска је влада Турску на то потстицала, британски је народ пак противан томе, да Сализбери на конференцији тиранију и покварености заступа; апсолутној отоманској супремацији (превласти) у Бугарској, Босни и Херцеговини мора се крај учинити, за што је нужна формула (облик) интервенције. Гледстон најпосле с признањем говораше о цару Александру и о рускоме народу, завршујући речима: Енглеска мора свој део допринети ослобођењу народа на истоку . . .

У *Грчкој* је образовано ново министарство. Чланови су му: Делигеоргис председник и министар спољних послова, Делијанис унутарњих, Левидес финанције, Вулпиотис правде, Канакарис просвете, Петмезас рата и Зохијос флоте.

Парламенат у Енглеској сазван је за 1. фебр. године 1877.

ДОПИСИ.

Београд 19. новембра. Кад свечани минути настају за славенски народ на балканском полуострву и кад се сви спремамо за нову борбу слободе и човечанства, тад се, а особито у потоње доба накупише многе интриге противу нашег народа, које су различни дописници измислили или чули где по сокацима и из Земуна разнели по свету. Ми се неби на ове непријатељски расположене духове ни обзирали, којима је намера само да осујете добре одношаје и тесно скопчана братска осећаја нашег и руског народа, да није изашла врло важна беседа вице-председника словенског комитета изговорена не давно у Москви, која нам даје доказа, да сасвим противно мишљење влада у руским круговима. И. С. Аксаков у тој беседи вели: „Идеја славенска и решење великог источног славенског питања не може зависити од ситних местних интрига, свађи и томе подобних дражења што иде обично уз сваки људски посао."

„Приспео је час за руску земљу, да преда то велико дело држави . . . Ја памтим, вели Аксаков минуту праве милине, коју сам осетио, кад ме је први пут замолио унтер-официр Карасјев да иде у Србију. За тим су се почели јављати прости сељаци, са каквом искреном жељом, као тражећи милости, са сузним очима, на коленима, они су молили да буду послани на бојно поље. „Ја сам се решио умрети за веру" — „срце ми ври" — „хоћу да служим нашим" — „наше бију" — да ми смо видили душу народну! Народ је одма пошао у братство словенско, па је одма прекорачио преко свију земљописних и других тешкоћа, па корачио као од миле шале, на пут свога историјског позива, о чему је било необично тешко научити га по књигама. Сва та имена брда и река, те Мораве, Саве Дрине, — постале су као рођене и ходајући између њих он као да је повторавао оно, што је пре осам стотина година рекао Нестор: „А руски је језик и словенски један исти." Свршујући реч, Аксаков вели са уверењем да ће моћна руска влада узети заштиту Словена у своје моћне руке. „За Руса нема већег непријатеља него Турчина." што долази одатлен, јер народ гледа на Турке као на Татаре.

После ове речи, можемо бити уверени, да ће пасти све интриге пуштене, да осујете општу словенску ствар и ослобођење. „Новоје Времја" озако карактерише досадашњу радњу српско-руску: „Остаје поштена ствар, остаје иницијатива Черњајева, остају јуначка дела Србије, Црне Горе и руских добровољаца, остаје пробуђеност руског друштва и његове велике жртве — и то неће моћи покрмачити никакви ни добровољци нити ико други."

Ових дана била је у Пожаревцу госпођа Катарина, супруга г. Вајта енглеског конзула однев собом знатан број одела разне величине, а на име кожуха, памуклија, опанака, ћебета и чарапа. Све намењено за сиротне, ратне страдалнике, добегле од турског варварства и тираније. Однев одело племенита ова Енглескиња, изволела је сама раздавати тамо станујућој сиротињи, а ишла је такође и у неким селима где је поклоне чинила и утешивши их том приликом да ће се за њи и одсада постарати код њених добротворних другарица енглеских за већу и обилатију помоћ. Осим њеног личног раздавања, оставила је она још 70 дењкова, да то надлежне власти раздаду оној сиротињи, коју она сама није могла обдарити.

Поклон овај племените госпође Катарине и енглеских добротворки достојан је сваке хвале, а награђени ратни страдалници спомињаће вечито с благодарношћу име ове женске, која их је спасла од наступајуће зиме. Она је добила и писмену благодарност из руку чланова одбора заштарање ратних страдалника у округу пожаревачком која гласи:

„Племенита госпођо! У Србији данас има знатан број ратних страдалника добеглих од турског варварства и тираније, од којих многи живе у округу пожаревачком.

Ви сте, племенита госпођо, изволели поделити овим страдалницима знатан број одела, као најнужније средство за одржање здравља у овоме времену.

Усљед овог племенитог одзива и доказа о вашем и осталих племенитих госпођа, старању и потпомагању ратних страдалника у садањим тешким околностима, које су нашле Србију и српски народ — одбор за старање страдалника у округу пожаревачком, сматра за част, да вама и осталим добротворкама енглеским, а у име свију награђених страдалника изјави најтоплију благодарност на овоме поклону."

Госпођа Катарина чим је дошла у Београд, одма је и даље остала као болничарка у енглеској болници, што јој може служити на част и понос имена великог народа енглеског, а на срамоту многих наших госпођа, које и у данашњем времену не појимају општу дужност коју као Српкиње треба радо да сносе.

Прилога у новцу и оделу долази готово ређи сваког дана за наше пострадалнике и сиротињу, која је усљед овог рата морала тражити себи заклона по збеговима.

Одбор, који се установио за рад њиовог подпомагање, може се рећи да је судећи по досадањој његовој радњи потпуно одговорио цели за коју је намењен. Још у почетку свога рада, одбор је изаслао четири одборска члана у оне крајеве, где се сиротиње ове налази и сами су собом развидели склоништа и потребе извесних породица и дотичних чељади, и помоћу дотичних полицијскихи општинских власти наредили одмах, све што је било више могуће, за осигурање сместишта и хране невољницима бар за прво време, а уједно су уз пут раздавали и сами, где су видели да је најнужније новаца и одела, онолико колико су на ту цел имали на расположењу. Даље је одбор према околностима чинио све што је год било брже могуће да се помотне у свему и свачему овим јадним невољницима. Осим помоћи у новцу, одбор је набавио о свом трошку: 2000 ком. опанака, памуклија мушких и женских за 500 дук. 1000 ком. ћебета, 5000 рифи порхета за женске сукње и 2500 јарди американског платна за кошуље и гаће. У погледу бржег снабдевања и сазнавања потреба пострадавших, установљени су у окрузима и срезовима, где има избеглих породица у знатнијем броју, окружни и местански пододбори за помоћ ратним страдалцима, који су већ у велико почели свој посао радита. Од стране главног одбора приступљено је набавци извесне количине хране у пожаревачком, ћупријском, јагодинском, крагујевачком, ужичком и шабачком округу и у погледу наступајућег хладног времена набавља се и нарочито моравском линијом разашиље извесна количина покривача, памуклија, опанака и других ствари. На послетку одбор је још једанпут изаслао у исте крајеве куда су и пре били, чланове одбора Димитрија Матића, Љ. Каљевића и Стевана Мијатовића, да се још једном увере о склоништу и издржавању пострадавших и избеглих породица и да им сами где је могуће раздаду потребну потпору у новцу и стварима, а за даље да тамошње одборе упуте.

Одбор није заборавио ни ону нашу браћу, која је испод мача турског пребегла из Босне у Далмацију, те је преко познатог родољуба из Сиња г. Јове Херцег-Скопље послао 800 дук. ц. да их као потпору раздели тамошњим страдалницима.

Ових дана послати су подарци одбору за страдалнике у српско-турском рату од многих приватних лица и појединих друштава, које бележим овде: Редакција журнала „Дјело" из Петрограда 309 р. у банкама; г. Јован Ристић, министар иностраних дела од послатих му на расположење новаца, доставио је одбору 300 а пододборима крагујевачком и пожаревачком по 150, свега 600 дук.; Спасовходских, ороуправитељ руски при цркви у Женеви, 350 динара; општина харковска у Русији 100 дук. ц.; г. Платон, архијепископ Новочеркаски, преко донског генерала из Новочеркаска 48 д. ц; редакција „Црквеног Вјесника" из Петрограда 202 д. ц.; кредитни завод вароши Одесе 3000 р.; непознати преко г. Мелкиседека јепископа измаилског у Русији 90 наполеондора; г. Ш. М. Пристон свештеник из Лондона 615 гроша чарш.; гђа Анастасија Василија Кајирова дописница „П. Времја" из Петрограда приликом свога путовања ради деленја помоћи по Србији, ставила је под-одбору у Параћину на расположење 225 д. ц.: г. Анта Станојевић, Коста Димић трговци и Коста Мировић председ. општ. суда у Параћину, поклонили су на исхрану избегле сиротиње сваки по 1000 ока кукуруза.

Међу свима именима приложника на ову цељ, не нађе се још никад, код толиких богатих људи, име наше прекосавске браће. Ако је мађарска влада забранила потпомагање на ратне цели, то се ваљда не може односити и на потпору хуманитарне цели. Да ли ће се бар од сада сетити ко год наше сиротиње — видићемо.

Јуче је пре подне отишао ђен. Черњајев у Беч, а одатле као што сам дознао, ићи ће у Кишињев да се састане с великим кнезом Николом Николајевићем главним командантом руске активне војске. На обали испратили су ђен. Черњајева многи грађани и један руски баталијон с пола ескадрона Козака, који је упарађен стајао. Пред полазак ђен. Черњајев рекао је да ће се вратити за 12 дана.

Наш јунак Ђ. Влајковић пуковник отишао је пре кратког времена у Одесу, где је већ стигао.

Београд 22. новембра. — Европска комисија за одређивање демаркацијоне линије, пошто се није могла погодити за повлачење неутралног земљишта у моравској долини, дошла је јуче у Београд, одакле ће за који дан поћи на Дрину и Јавор и надати се је да ће тамо брзо бити готова, јер се привремено већ погодила. Зашто се није могла у моравској долини одредити демаркација, то је већ у неколико читаоцима познато, а ствар ова, као што дознајем, изнеће се у претрес пред конференцију да је она реши.

Међутим, док се конференција састане и док се ова ствар буде решила; дотле ће наш погра-

ЛИСТАК.

ИЗ „СРПСКЕ ЧИТАОНИЦЕ."

Белешке једнога седог члана.

II.

Као што сам пређашњи пут рекао, у читаоници нашој имамо на расположењу четрдесет новина. Од тих свију *четрдесет* листова, највише и најрадије се чита лист *четрдесет први*, а то је „*Јеловник*" (Speiskarte) од које га је редактор J. Јанковић, угоститељ. Као уводни чланак у том листу долази обично *супа*, политични преглед *говеђина са сосом од рена*; место *маских* лажи новинарских имамо овде *масно* печење; место огласа Морица Хандлера имамо овде *целера* и друге салате, место „Анатеринске воде *за уста*" препоручује се у овом листу *за уста* бермет и карловачко вино; место дописа из Карловаца, имамо *шмарка*; и т. д. Разносителји су листа келнери; лист се раздаје бесплатно, али за *садржај* се мора платити (или бар остати дужан.)

Библиотеке своје нема за сада наша читаоница али за то ипак има својих *књига*: једна је књига за уписивање нових чланова, друга за бележење пазара од билијара, трећа за уважење гостију, али најинтересантнија је четврта — *књига за жеље и жалбе*. Штагод који члан жели, сме у овој књизи забиљежити или ако му је шта неправо, може одмах у облику тужбе уписати; одбор се онда стара да оне који се нашта *жале* — утеши; а који имају какве жеље, да им ове испуни.

Књига је ова још *пуна — празних* листова. И ја чисто видим на овим празним листовима ове жеље и жалбе:

„Позивајући се на §. 8. „кућевног реда", који забрањује *псе* пуштати у читаоничко просторије умољавам славни одбор, да се „Пестер Лојд" и „Еленер" од сада не примају више у нашу читаоницу". *Јефта Тихомиљевић.*

„Пошто се у овако отменом заводу, као што је наша читаоница, није слободно *тући*, то се славни одбор умољава, да што скорије уклони *билијар* из читаонице, јер је потписани више пута својим очима видео, да су се нека господа *тукла на билијару*". *Стојко Ђурић.*

„Како дотична наредба одборска (и салонска) строго забрањује *пљувати на патос*, то питам сл. одбор, за што је мене избрисао из чланства кад ја нисам пљунуо *на патос*, него једноме члану у *очи*, а ово није народбом забрањено?"

Гелановић и Др.

„Многи млађани чланови читаонице радо би се *куглали*, а то у ово зимње доба у читаоничкој башти није могуће, то смо ради упитати сл. одбор, би ли ми смели ићи преко у Србију, јер као што смо чули, тамо има сад доста *кугала*, па ваљда ћемо моћи и ми коју бацити.

Више млађи чланова.

„Пошто је настало ово каљаво кишовито време, то сам слободан поновити мој предлог, да се читаоница предброји на 100 егземплара „Локалног блата," који би се имали пред вратима од дворане оставити, како би чланови пре него што уђу у салу могли *убрисати* — каљаве ципеле."

Глушац.

„Бивало је већ више пута, да г. надзорник читаонице оде на салаш или кудгод на страну, те читаоница остане за то време без надзора, а могли би се баш у то доба догодити какви нереди, које би ваљало уклонити, то се овим умољава исти господин, да се мане салаша и т. д., но да буде друштву увек на расположењу, да буде увек штоно веле — *на пикету* (а макар и на дарди)."

(Долазе 12 потписа.)

„Желити би било, да се одбор постара, да набави неколико опернгукера, лорњета и наочари од сваке нумере, како би и *кратковиди* чланови читаонице могли кроз прозор или са балкона „мимоходјашче дјевице" боље и „точније" посмотрити и видити, да ли су прешле 15 година. Ми смо при оснивању новосадске читаонице (г. 1846.) имали и ово на уму." Браца Пера.

„На жалост сам могао приметити, да нека господа чланови, који су на *преферанац* ангажовани, код куће за ручком дуго седе и своје упражњене столице у читаоници дуго време остављају, то се овим иста господа озбиљно опомињу, да скупоцено време непропуштају, но да од сада раније долазити изволе, иначе ћемо бити принуђени, да на њихова места поново стечај распишемо."

М. Е. Дурић.

Не би било згорег, кад би се оваке књиге за „жеље и жалбе" увеле не само у свима јавним заводима и звањима, него и по свим гостионицама, шта више и приватним кућама: На пример, кад би у *порезном* звању могао сваки своју жалбу и жељу уписати, и кад би му се за доста учинило? Или кад је у гостионици којој кисело или плесниво вино или загорео паприкаш? Или у приватној кући, кад би муж могао (и кад би то хаснило) израза дати својим „*жалбама*", на женине „*жеље*"? Ево на прилику како би таква једна „*жалба*" могла изгледати: „Потписани се усуђујем приметити и понизно замерити мојој драгој женици, што је узела без мога знања код ћурчића шешир и лепезу на вересију и што ми није заповедила да је пратим кад је синоћ ишла на „Фрише фире" и остала без мене до два сахата у јутру." А жена би могла ову „*жељу*" ставити у такву „књигу за жеље и жалбе": „Ја желим да идем сутра на бал у новој хаљини и то мора бити! Овамо дај новце, што си ове недеље пазарио да се могу картати; ако недаш ја ћу дати твој сахат и ланац у „фершац"! Куш кад ти кажем! Вечере данас нема, иди у „читаоницу" па читај „Флигенде блетер."

Књига за жеље и жалбе имала би своје велике вредности и по новосадским сокацима. Тако би *школска деца* могла сваки дан четири пута уписивати, како нигде око школа нема честитог прелаза, свуда брље и блато њима до појаса; ноћни стражари могли би се жалити, што им лопови увек напред не јаве кад мисле кога похарати, него то кадкад и без њихова знања чине; многи, који морају пијацом и другим сокацима, у којима има *тешких гвозђених „цимера"*, као мотике, ашови, косе, анђели, орлови, мачке, и т. д. да пролазе, умољавају да се средом сокака направе стазе кад јаки ветрови дувају, јер се догађа, да се гореспоменути „цимери" због ветра откину, и могу коме главу расцопати. И т. д.

„Књига за жеље и жалбе" кориснија је даклем него многа друга књига, коју ми у нашој литератури имамо.

Аб.

нични свет и војска претрпети доста штете и других несрећа од турске војске, која и под закљученим примирјем напада на мирне грађане, убија предстраже, пали и пљачка околна села. Зато је требало имати ово на уму и енергичније се заузети за решење ове ствари, како би се једном могло стати на пут свим тим изгредима азијатског звера.

Колико се поштује примирје од стране турске, види се из млогих убијстава, која су у последње време над нашим народом учињена. Тако је још 22. пр. мес. тридесет Турака дошло у село В. Липовац среза Бањског окр. Алексиначког и ту убили Стевана Милојевића из Липовца и Радована Божића из Станаца. У селу Пруговцу убили су Анђелка Јовановића из Црне Баре и још за 5—6 фамилија незна се гди су. Из Преконосца истога среза, 70 турски каваљериста одвели су млогу стоку. 30. пр. м. пуцали су турски низами на наше патроле, али их наши равним начином одбију. Том приликом није било мртви ни с једне стране, а рањених било је само код Турака. 7. ов. м. Турци су два сата пуцали на наше предстраже, којом приликом пало је мртвих и рањених само с наше стране. Потполковник Фон-Мантеј изасланик немачке владе, јахавши 21. ов. м. у Алексинац, нашао је на путу један труп који је по аљинама познао да је био српски војник и ког су турски пси глођали! О овоме је г. Фон-Мантеј одмах известио немачког посланика у Цариграду.

Најновија, сасвим поуздана извешћа имамо, да су Турци у своме беснилу тако далеко забраздили, да су лешине покопаних Срба, који погибоше код *Каоника* из гробова повадили и дали псима да их се сити наглођу, но пошто су већ почели трулити, то их и они нехтедоше окусити, и Турци ће им сад по свој прилици тражити нове жртве за њиове животињске страсти.

Турци остају Турци. Њих не вежу никакве човечанске побуде на поштовање међународног права. Дивљи звер, овај што немилице дави хришћански свет по Бугарској, Босни, Мацедонији и Старој Србији, исти је онај који је у XIV. в. живе људе у Румелији пеко и тиме задавао страх читавим поколењима. Фанатизам који из дан у дан расте, обузео је све живље мухамеданског племена за осветом и убијствима над хришћанима. И ако Русија не буде брзо зауздала оружаном руком ове зверове, тад се можемо надати скором покољу као у Сирији.

Из Алексинца јављају, да су Турци све прозоре и врата с кућа поскидали и однели у Ниш, а сад скидају и саме кровове и све остало што се само може однети, тако да ће у Алексинцу остати голи зидови.

Аустријска лађа „Радецки,“ као да је опредељена да има вечите свезе са стварима на истоку. Прошавши са нарочитом цели у Видин, не би јој суђено да изврши гадне намере аустријске владе. Требало је 57 Бугара предати на касапницу у Видин, који су са црногорским пасошима са Цетиња још пре три месеца пошли за Београд, но у Дубровнику задржани и ухапшени.

Из Дубровника су транспортирани у Трст, одакле их је нарочити комесар отправио у Пешту. Овде су неко време у хапсу лежали и тек пре два дана сместе их на лађу „Радецки,“ и са нарочитим комесаром отпреме — Турцима у Видин. Но где је несреће, ту има нешто и среће. Бела лађа на једном је месту пасела, и тако је „Радецки“ принуђен био да узме пашажере, те због тога пристане уз обалу. Капетан од лађе хтео је у Земуну да испрати путнике за Београд локалном лађом, али на одупирање путника, мораде најпосле стати код Београда. Сироти Бугари видећи пред собом српску обалу, искоче из лађе на наш штег и одатле утекну у варош. Капетан од „Радецког“ протестовао је код конзулата, а са лађом стао под град. Но шта даље иде то је међународно питање. Главно је, што је случајем спасено 57 невиних жртава испред вешала турских.

На овој истој лађи дошао је јуче г. Ј. Белимарковић, заступник кнежев код црногорске владе.

Енглески конзул г. Вајт, отишао је из Београда ово дана да се састане са маркизом Салисбери, а затим ће с њим заједно ићи у Цариград.

Страни и наши добровољци, а тако и официри, отправљају се у Русију, где ће се од њих образовати словенска легија. Новац на путовање даје овдашњи заступник слов. комитета.

Штаб тимочкога корпуса налазиће се у Параћину до даље наредбе, а штаб дринског корпуса у Шапцу за време примирја.

Очекује се да ће ове недеље доћи пуковник Хорватовић из Параћина.

Београд 23. новембра. — Вредно је да вам саопштим адресу епископа оксфордског и 92 свештеника из исте епархије, коју су из превелике љубави и саучешћа у нашој невољи изволели послати господину митрополиту Михаилу. Адреса гласи:

„Ми Џон Фигдер, по милости божијој епископ оксфордски, са потписаним свештенством и вернима ове епархије, желимо да изјавимо вама и вашој цркви дубоку нашу симпатију, за све патње, које је народ ваш овим ратом претрпео.“

„У исти мах ми се радујемо, што можемо да речемо, да осећања наша дели и васколики народ у Енглеској. Јер никада нисмо са толико ужаса пратили недела и сече по Бугарској и Босни, никада нисмо толико саучешћа осећали за нашу браћу на истоку. Ми се надамо, да ће енглеско милосрђе колико толико помоћи, да се бедним страдаоцима олакша бедна судба њихова, и радујемо се, што чујемо, да су наши лекари и нудиље већ у велико и помогле вам у делу тако хришћанском и пуном човештва.

„Са миром мислимо да ће се повратити и срећа и добро стање, зато ћемо се и молити свевишњем да вас скорим благослови благословом мира те да и даље једни друге љубимо.“

„Призивајући на вас и све ваше благослов господа, потписујемо ову изјаву симпатије, као ваша браћа по Христу.“ —

Књаз наш, као врховни командант војске, ценећи и уважавајући заслуге, стечене на бојишту, благоволео је, на предлог главнокомандујућег тимочко-моравске војске, превисоким указом својим наградити „таковским крстом на прсима“: Начелника ђенерал-штаба тимочко-моравске војске, ђен. Доктурова; пуковника ђенералштабног Николу Медведовског Владимира Константиновића Андрејевића; потпуковника ђенералштабног Графа Келера; капетана I. кл. ђенералштабног Дејана Суботића и коњичког, књаза Александра Михајловића Оболенског. Осим ових награђени су још и млоги доктори а и професори вел. школе што су намештали торпеде на Дунаву, а доцније на моравским позицијама минирали редуте, Љубомира Клерића и Симу Лозанића.

Најновији указ доноси нам и млога постављања страних официра, а између осталих, примљени су као контактуални за време рата; пуковник коњички, Александер Перхуров; капетан коњички, граф Николај Комаровски и артиљеријски потпуковник, Антоније Максимовић.

На предлог министра војеног, разрешавају се од досадањих дужности и стављају се на расположење мин. војеног: пешадијски пуковник Антоније Орешковић, потпуковник Коста Митричевић, ђенералштабни потпуковник Јеврем Марковић, а инжињерски потпуковник Димитрије Карацић ставља се на расположење команданта београдског града.

Наш јунак, Груја Мишковић, који је пре кратког времена постављен у чин пуковника и команданта шабачке окружне војске, полази ово дана у Шабац да предузме команду. Читаоцима ће бити познато да је он, као команданта добровољачког кора у страшној битци 8. јула ов. год. на Међашници пред Бјежином био тешко рањен у ногу, али се је од тог доба опоравио тако, да помоћу штака већ иде полако. Надамо се, да ће стари српски мегданџија, који је своје јунаштво још 1848 г. на Мађарима опробао, и опет у ногу рањен, до краја трајућег примирја оздравити и поново преко валовите Дрине конабити бесну Турадију.

Пријатељима и познаницима Ђуре Јовановића Кишјанота, јављам, да је дошао ово дана у Београд ради опорављања нарушенога здравља.

? **Котор** 20. новембра. — Од како се по новинама разнео глас, да се моћна православна Русија спрема на рат за ослобођење тужне наше браће која стењу под турским игом, велико је одушевљење завладало у црногорском народу, па и руско санитетско друштво јако се побринуло, да што пре у Русију пође, тако да су многи спремни за пут топлом жељом да сваки свом отачаству у потреби прискочи и послужи.

Од истога санитетскога друштва црвенога крста, већ су 15. тек. одавде отпутовали за Петроград, старији лекар Евгеније Васиљевић Павлов, који је дично име у Црној Гори оставио. Рањеници црногорски признају његове усрдне и неуморне трудове, као и оне његове узорне госпође Олге, која може свима Српкињама на углед служити; она је делом показала како треба роду помагати. Са истим одпутовали су још три лекара, и четири фелтчера.

Рањеници у цетињским болницама врло су незадовољни због Турака, који су међу Црногорцима примљени били од санитетског руског друштва, по одобрењу кнеза Николе да се лијече. Особито жао им је за оне турске рањенике којима су у биткама код Подгорице, у сјечи, носови одкидени, тако да су једног Турчана примили без носа, и горње устнице. На истоме је чињена операција: најпре са две стране од устих искидено месо са кожом, од чега је устна горња направљена и сашивена, а нос од меса и коже са чела, које је спуштено до горње устне, и сашивене као прави природни нос. Један Црногорски рањеник зачуђен видећи необичну ствар рече лекару: господине божа ти вјера, ми смо много труда и муке виђели док смо му нос одкинули, а ви оћете да много труда видите док му нос направите, то ми није мило дочим бих рад био да му тај нос не прирасте, да се познаје с ким се ћерао — али га видај, може ти бити.

По извештају добивеном са Цетиња број се рањеника јако умалио, јер их се много излечило. Од пре смо јавили да је било свега у болницама рањених 175. а по кућама у вароши до 100 — тифозних 25, тако да је био број износио до 300 рањеника, али од тих до сада у двје болнице не налази се више од стотине, који такођер на боље иду.

Тифозно одјелење које је држала милосрдна сестра Шрејдер, већ је затворено само што се по ђе који рањеник разболи од тифа, после дуготрајнога и неизбјечимога прелома костих, иза чега и умре.

Рањеници који су у манастир намјештени били под надзором милосрдне сестре Заушевске, сад су премјештени у даниловску болницу, гдје је и њихова сестра Заушевска прешла његовати их.

При истој даниловској болници у доњем одјелењу ради за своје рањенике сестра Глазунова, која је и газдарица свијех сестара да им на квартири припреми ручак и вечеру, које јој по њезином распореду израђују две служавке из Петрограда.

Ових дана послато је из Цетињских магазина војводи Марку Миљанову 48 бремена робе разне, да раздаје војницима у Куче.

Љекар Евгеније Павлов обдарен је био од Његове Свјетлости књаза Николе, Даниловим орденом III. степена, за његово усрдије и трудове; тако исто обдарила је Свјетла књагиња Милена његову госпођу Олгу својим портретом и благодарним писмом. Љекари: Семене Феодоровић, Унтербергер и Јаков Осиповић Салуха, обдарени су крстом Даниловим IV. степена Од прваШњи лекара тако исто обдарени су Богојавленски и Ковалевски.

Оспично одјељење које је затворено било зато, што се више случајева није појавило, опет су се показала три случаја, из округа Цетињскога, за које издата је наредба, да се одма куће обијеле, очисте и отворе, у којима смјесте болесне и лијече. Ово одијељење држе друге милосрдне сестре из орловске губерније Олга Цвјеткова, Ана Крилова, Љубав Авова, са љекаром Петром Станкијевићем, који су при његушкој болници радили.

Чујемо да је на Цетињу умро врједни свештеник, поп Ђуро Мартиновић из Бајцах, који је јединца сина свог Пера на бојно поље при Касаби Невесињској у Херцеговини изгубио. Њега су као као свештеника и врла Црногорца достојно са особитом почашћу матери земљи предала, лака му земља била.

Обдарени су Руским орденима Св. Ане овдашњи Црногорски повјереници Илија и Петар Рамадановић, као и протођакон Цетињски Филип Радичевић.

И овде у Котору појавиле су се красте од неколико дана, али срећом нијесу опасне. — До данас било је више такви случаја, али нијесу умрли до само тројица, и то више што се нијесу чували, иначе би и они били оздравили. Јужина и киш овито време све једнако траје. —

Из Босне 20. новембра. (*Неповољно стање усташа. Цариградска конференција и усташи. Примирје за усташе. — Пропаст пребеглог народа у горњу Крајину. Различито.*) Како су прошлу зиму усташи прекужили и са каквом су се невољом борили, то они знаду а ником не казују. Претрпили су заиста муке превелике, и једва народа под небом има, који би то претрпити могао, што су одважни устаници у Херцеговини и Босни претрпили. Није то шала пуних петнајест месеци турској сили прекосити, туђи се, а уз то све глад, и сваку другу оскудицу трпити. Али како ће усташи ову зиму прекужити, то је друго питање, а до добра бити неће, ако браћа у помоћ неприскоче, то је већ сад извесно. У колико сам извештен, а извештај је истинит, усташи пошто примирје набљудавати морају, находе се већ сад у црноме стању, јер не само што су голи и боси, већ им и хране оскудјева. Управа устанка већ је људство у половицу распустити морала, и пошто се сад Србија слабо за устанак брине, зло ће бити. У несретној земљи нема људи који би као патријоти за општу ствар све радили, и пошто се у усташке ствари људи пачају, који су не само млитави, већ к томе и себични, то ни чудо није, што све наопако иде. Тако је и прошле зиме кривицом таки људи оружје, које је за усташе одређено било, на другу страну отишло, као што су нешто одела, које је у јесен за зиму наређено било, тек у пролеће приспело. Тако су радили људи, које је Србија за устанак употребљавала, а тако је и сад. Верујте, да се радило на томе, место да устанак напредује, да посрне. О томе није вредно говорити, а сад је прека нужда да се сваки брат Србин и други поштени Славенин побрине, како би се усташима помогло, да и ову зиму прекуже, а до пролећа што бог и срећа даде. Ко оће да у помоћ притече, наће пута и начина. Против турској мазбати, да је у Босни свеколики народ задовољан, и под султановом владом сретан, за то никакве промене и реформе нужне нису, отишао је протест генералу Игњатијеву у Цариград, у ком је означено: да су Турци 2600 српски села, и 100 цркава и манастира попалили, најмање 6000 душа посекли, и на 200.000 народа приморали, пошто су му сву имовину разграбили, у стране државе голом душом бегати. То су ти исти Турци учинили, који у име свеколиког народа изјављују: да су сретни, и да никакви промена нетреба. Да, њима је добро, али је српски народ пропао. Скорије отиће колективни протест свих устанички вођа, у ком ће се ти исти Турци као некомпетентни прогласити, и захтевати да им се имовина узапти, док се харани и попљени народ неоштети. Генерал Игњатијев као пријатељ српског народа учиниће све могуће.

Г. Деспотовић добио је наредбу да примирје набљудава што ће и учинити, али што му вреди то примирје, кад ни једног српског села у јужној Босни нема, у ком би се усташи сместити могли, већ се као црне кукавице, у црноме потоку, као и прошле зиме мучити морају.

Народ, који је у Лику и Крбаву пребегао, коначно пропада, јер му се од стране владе никаква помоћ непружа. Браћа у Лици и Крбави примили су своју браћу врло лепо, али пошто је народ сиротан, ни сам себи, камо ли својој браћи помоћи неморе. Депутације у Загреб иду и мољакају, ал бадава. Говоре да на 6000 болесног народа има, који је сам себи остављен. Ако помоћи не буде, опет зло и три пута горе зло. Српски народ свуда као да је занемио, нико се жив не миче, још мање да жртвује који што узмогне, пак да се браћа од пропасти спасу. Чујте српска и словенска браћо, где вас год има, незаборавите на 10.000 браће, што од глади и несреће пропадају. Жртвуј који што узмогне.

(**Т. С. В.**) **Беч**, 10. дец. п. р. (*Прослава стогодишњице Лукијана Мушицког.*) У последњој седници својој решило је српско акад. друштво „Зора“ да у месецу јануару о. г. прослави стогодишњицу песника Лукијана Мушицког. Овај предлог учинио је друштву књижеван одбор истог друштва и то у споразуму са управним одбором. Друштво је поверило и управном и књижевном одбору да се око тога постарају, како ће се боље и достојније прославити стогодишњица песникова. Друштво ће држати на дан 27. јан. п. р. свечану седницу у којој ће позвати све овде станујуће Србе а осим тога и сва овдашња славенска друштва с којима „Зора“ пријатељске одношаје имаде. У тој свечаној седници држаће се свечаности овој сходни говори а осим тога читаће се биографија слављена песника.

Са Мориша 25. новембра. — Ми смо се у овим крајевима чудили, читајући по новинама оне силне преметачине у српским кућама и многа затварања Срба родољуба, тамо код вас, па у своме чуђењу нисмо ни сањати могли, да ће овамо нас, шаку Срба, иста судбина постићи.

У целој крашовској вармеђи или жупанији, једва ако има 10—12 Срба, па и ови не могу као таки у овој држави да живе на миру, него морају сваки час страховати кад ће пред кућу да им групу комесари са гомилом пандура, да им претуре кућу, истражујући што се неможе наћи код земљорадника и обртника, а таким се послом баве Срби овамо.

Тако је 28. (16.) новембра у селу Буни, државна власт, у лицу солгабирова из Биркиша, Константина Лазара, са комесаром из Фачета и неколицином оружаних пандура предузели преметачину у кући тамошњег Србина Петра Миљковића, који се у тај мах није ни код куће десио, па кад претуривши целу кућу немогоше наравно ништа наћи што би по државу опасно било, понесу собом једно писмо, од брата, домаћиновог што живи већ 20 г. у Београду, па своме брату о породичним стварима отуда пише. Осим тога јединог писма, однесоше и 158. број „Заставе“, велећи да је у њему један чланак против закона.

После тога упути се цела ова парада у кућу другога брата Светозара Миљковића, па и код овога преметуше целу кућу, ненашавши такођер ништа опасног, али нађоше овде један затворен орман, од којег су кључеви били код газде, који такођер не беше дома. И тако у мислима да ће бог зна шта у њему наћи, обише га, те у њему нађоше десет писама опет од оног брата из Београда, који у свима писаше о својим породичним стварима. Само у једном писму стајаше ово: „Неверујте браћо, вашим швапским и мађарским новинама што пишу, јер наши војници боре се као лавови против Турчина, и кад тад ћеду свршити рачун с Турчином.“ Друго ништа немогоше наћи у свих десет писама, која су собом понели, као и опу слику „Воће и јунаци херцеговачки“ што је уз „Србадију“ изишла.

Даље су ова господа нарочито тражила рецепис од новаца послатих у Србију и неки барут, и неко олово, па кад видеше да од свега тога не могоше ништа наћи, одоше од куда су и дошли, изјављујући при поласку да ову преметачину врше по вишој наредби.

Срећом те није било више Срба у овом месту осим ова два брата, па тако се и преметачина само на њима сврши, а други мештани (Мађари и Власи) гледаше ово чудо са разрогаченим очима.

Али што је најчудније, узрок овоме нико незна, па ни сами преметачи, осим што се мисли да су власти подозревале нешто због оних писама што из Београда долазише и што ова браћа као свесни и ваљани Срби, живећи међу туђим елементом, држаше и добиваше неколико српских листова.

Ето како људи страдаху на правди бога у држави у којој су као Срби равноправни са осталим народима само у толико, у колико се тиче плаћања државних терета.

---

†= **Перлез**, 25. новембра. Јуче предадо смо земљи тело једног ваљаног старца, који је својим примером ватрена родољубља и челична карактера

светлио млађем српском нараштају. Сава Ђорђевић, трговац, беше тај ретки српски старац, који је вазда био први међу првима, кад се искало пожртвовања и кад је требало да се стане на браник погажена права народна; где је год могао, да своме народу користи, ту је он увек на биљези био.

Сава Ђорђевић је заданут жаром родољубља; вредноћа, чист, неокаљани и непоколебљиви карактер беху врлине, које красише душу тог честитог старца. Ова општина губи у њему много.

Кад се год. 1869.—70. на нашем црквено-просветном пољу водила борба између народне странке и наше мрачне реакције, Сава Ђорђевић, као председник овдашње црквене општине, много је својим радом упливисао, да превагу задобије нар. странка не само у овом месту, него и у нашој околини. У том приспе време развојачењу крајине. Панчевачка муниципија поднесе познати протест угарском сабору, а перлеска општина, у којој је он знатну улогу играо, прихвати ју с највећим одушевљењем. Од то доба наиђоше на нашу општину дани тешка искушења, за које је време он с осталим својим једномишљеницима био вредан бранилац општих интереса. Његова је реч била меродавна у свима општинским питањима.

Величанствена панчевачка конференција изабра га за свога потпредседника и он је кроз читаво време народне борбе при избору посланика учествовао и делао! И на самртној постељи својој сетио се свога народа. У опоруци (тестаменту) својој завештао је *овд. школском фонду 200 фор.*; *„Српској Матици“ у Н. Саду 500 фор. и српском нар. позоришту 500 фор.*

Сава Ђорђевић поштено је као Србин испунио своју дужност како према своме народу, тако и према својој породици. Он је отишао богу на истину, али ће се име његово у народу вечно спомињати, јер је био врстан члан његов. Са њиме сарањен је уједно и један светао карактер, ког рађаху само старе српске мајке!

Мир нек је пепелу његовоме, лака му црна земља била, а вечни спомен у народу!

НОВИ САД 2. децембра. Кошут је у „Еђетиртишу“ изнео своје назоре о источном питању на видик. Управ о самом питању није ништа говорио, већ више о том, како би се имали Мађари да владају. Замера угарском сабору, што се није упустио у расправу о том питању. Што се самог правца мађарске политике тиче, ту је Кошут туркољуб, исто као и остали Мађари, јер држи, да је тако против Русије, против Панславенства, ил боље рећи против Панрусизма. То гледиште помућује му бистрину његовог политичног погледа и он се у том правцу толико заборавља да сам изриче осуду своје политике коју је досад против Аустрије водио. Вели наиме, да Мађари неће допустити да пропадне Аустрија, јер би „Угарска била гариште, на којем би се спалио аустријски орао.“ Ни та једнодушност мађарска у источној политици, ни савијање Кошутово неће импоновати Русији, ни осталом Славенству.

— Као што „Голос“ јавља, *обуставио* је руски министар унутрашњих послова даље издавање *„Руског Мира“ на месец дана* због тога, што је исти лист у свом 289. броју донео чланак под насловом: „Састав наше јужне војске,“ у ком је просто наведен број и подела војске на корове; бригаде и дивизије, без икакве критике и претреса. Примећујемо овде, да је пре био уредник „Руског Мира“ ђенерал Черњајев. —

НОВИЈЕ.

Из *Беча* брзојављају под 29. новембром: Све силе споразумеле су се у обзиру примирја, да ово траје до 21. декембра (2. јануара) ексклузивно, искључно... „Фремденблат“ јавља: Талијанска влада шаље накнадно витеза Нигру као другог опуномоћеника на конференцију... Ако дође до рата, пратиће главни стан по налогу Горчакова Јомини као дипломатски агенат... Руски посланици добили су упутство, да саопште и разјасне силама одлуке Русије о почетку и границама окупације.

— Из *Беча* телеграфишу под 29. новембром: У завери, која је 23. новембра у Цариграду откривена, учествовало је више придворних званичника, некадањи велики везир Махмуд-паша и многе улеме. Некадањи енглески тумач, који је такођер уплетен, зове се Ставридес.

— Из *Брисла* извештавају под 27. новембром: „Нор“ јавља, из Брајиле, да ће Турци, по свој прилици, између Тулче и Исакча на Дунаву ђуприју наместити.

— Из *Букурешта* брзојављају под 29. новембром: Странка Брајано Розети закључила је да нареди општу мораторију.

— Из *Цариграда* брзојављају под 29. новембром: Игњатијев имао је данас опет разговора са Сализбери̇јом; Русија и Енглеска као да једно другом уступке чине... Данас у два сахата био је први састанак страних опуномоћеника код Игњатијева... Енглески изасланици примљени су јуче од султана.... Сализбери и Елијот добили су од султана приватну аудијенцију, остали опуномоћеници биће одмах за тим од султана примљени... Руско посланство искало је, да се издаду два Црногорца, која су затворена у стану Мидат-паше, и која су бајаги учествовала у завери противу овога. Порта је одбила ово искање.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НОВА СЛИКА.

Изашла је велика и умјетнички израђена слика

СРПСКЕ ВОЈСКОВОЂЕ У СРПСКО-ТУРСКОМ РАТУ.

Милан М. Обреновић IV. Никола I. Петровић Његуш.

Ђенерали: **М. Г. Черњајев, Ранко Алимпић, Фрања Зах и Коста С. Протић.** — Војводе: **Петар Вукотић, Божо Петровић, Илија Пламенац и Машо Врбица.** — Пуковници: **Хорватовић, Орешковић, Илија Чолак-Антић, Теша Николић, Валдемар Бекер, Милојко Лешјанин.** — Потпуковници: **Сава Грујић, Влајковић, Коста Бучевић, Груја Мишковић.** — Мајор **Паја Путник** и архимандрит **Н. Дучић.**

Слика има 22 верно по фотографијама израђена лика **са грбом Србије и Црне Горе.**

Слику је литографисао А. ШУБЕРТ.

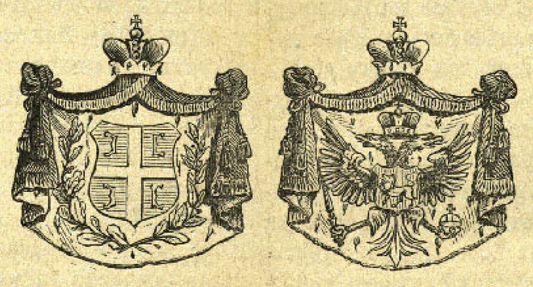

Цена је слици 1 фор. 20 новч. или 3 динара.

Наручбине се шаљу на ову адресу:

P. Janković, Wien, VIII. Piaristengasse Nr. 49.

Новци се шаљу у плаћеном писму, или по поштанској напутници; коме је лакше, нека на кореспонденц-карти јави, па ће му се per Nachnahme послати.

Препродаваоци, који за готов новац наруче најмање 10 комада, добијају комад по 1 фор. или 2½ динара и франко пошиљање.

Цена ове велике и умјетнички израђене слике тако је малена, да ју свако набавити може.

Без ове слике не би требала да буде ни једна породица, која се интересује за рат Србије и Црне Горе са турском царевином.

У 15,000 примерака

изишао је 10 табака велики са 48 слика илустровани најлепши те најефтинији српски календар

„ОРАО за г. 1877.“

а стоји само 50 новч. или 1 динар.

Уређује и издаје га Стеван В. Поповић

у Новом Саду.

„Орао“ се поручује у свима српским и хрватским књижарама а добија се и у сваком месту код познатих комисионара.

Главни комисионари: За Србију искључиво и једино књижара В. Валожића у Београду, за Боку-Которску г. Спиро Петровић трг. у Котору, за Црну Гору: Уредништво „Гласа Црногорца“ на Цетињу.

Ко из осталих крајева Аустро-Угарске поручи од уредника и издавача у Н. Саду више од 10 комада за готов новац добија 25%, поштанским поузећем пак и у комисион добија 20% рабата у новцу.

Садржај „Орла“:

Календарски део доноси: Стари и нови, јеврејски и мухамедански календар, мене месеца и време, предзнаке и радње у пољу и на дому тога месеца, народне и земаљске светковине и вашаре у томе месецу. Календарски је део уредио др. Ђорђе Натошевић.

Забаван и поучан део доноси чланке: Кнез Милан и Никола. Акционо министарство у Србији. Бојна песма од З. Ј. Ј. Објава српског рата против Турске. Ратујуће војске. Михаил Григоријевић Черњајев. Воће јужне српске војске. На Морави и Тимоку. Воће црногорске војске I. и II. од М. У Херцеговини до Вучијег дола. Воће дринске војске. На Дрини око Бељине. Битка у Кучима од Ј. Стеф. Виловскога. Битка на Тријебач од А. П—вића. Госпођа Павлов од Ј. Војвода Марко Миљанов и кћи му Анђелија од А. П—вића. Предаја града Медуна. Везиров мост. Воће ибарске војске. На Ибру и Увцу. Око Делиграда и Алексинца. Маша Врбица воћа јатаганске легије. О житу као храни и о млеву жита на храну од **. Устанак у Босни. Нешто о подизању војака од др. Ђ. Натошевића. У прилог просвети. Устанак у Бугарској. Какво је биље дуван од **. Ратне белешке на много места.

Слике у „Орлу“.

Ликови: кнеза Милана и Николе (насловна); министара: Рисгића, Грујића, Николића. В. Јовановића; војсковођа: Черњајева, Хорватовића, Лазара Чолак-Антића, Лешјанина, Саве Грујића, Кирејева, Пеке Павловића, Радонића, Вукотића, Мусића, Сочице, Алимпића, Орешковића, Путника, Ђуре Петровића, Боже Петровића, Марка Миљанова, Пламенца, Заха, Илије Чолак-Антића, Дучића, Калинића, Гајевскога, Комарова, Врбице, Деспотовића, Панајота, Иле Маркова. Свега 34 лика.

Слике са бојишта: За крст часни и слободу златну. Бој на Козјаку. Јуриш на Бабину Главу. Битка на В. Извору. Бој на Вучјем долу. Влајковић прелази Дрину. Бој у Кучима. Рањен Црногорац. Град Медун. Везиров мост. Хорватовић напада Турке с бока. Срби продиру на Мрамор. Башибозуци касапе бугарску децу. Свега 14 великих слика.

„Орао“ се разашиље на све стране но како је наручен већ близо у 20.000 ком. то излази за 14 дана и II. издање опет у 15,000 те молимо оне поручиоце који су се доцније пријавили да се дотле стрпе.

С. В. ПОПОВИЋ,
уредник и издавач „Орла“.

У суботу 4. декембра у 11 час. пре подне одржаваће се у цркви каменичкој годишњи парастос почившем

БОЖИДАРУ РАДИВОЈЕВИЋУ.

Ово покојниковим и својим пријатељима дају на знање

Др. Љубомир Радивојевић.
Др. Ливије Радивојевић.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

„Мајка Кати“ штованој калуђерици из Калофера. На признаницу дала си ми 50 ф. а. вр. као прилог на дјевојачку школу у Калоферу да их предам томе и томе да их тај и тај даље пошље. Тај и тај неће да прими тијех 50 фор. а. вр. Молим те дакле, да ми доставиш признаницу моју и твоју адресу (наиме мјесто гдје си), па да ти вркем тијех 50 ф. а. вр. У осталом лијеп ти поздрав!

У Српској Кларији 22. новембр. 1876.

БОГДАН КУЗМАНОВИЋ,
парох.

Курз бечке берзе 2. (14.) дец.

5% металици	60.40
5% народног зајма	66.30
Државни зајам од 1860 г.	108.75
Акције банчине	815.—
Кредитне акције	236.30
Лондон	126.25
Угарске разтеретнице	73.30
Темишварске разтеретнице	71.—
Ердељске разтеретнице	71.75
Хрватско-славонске разтеретнице	84.50
Сребро	118 —
Ц. кр. дукати	5.99
Наполеондори	10.08
	62.05

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упразњено парохијско место у Белегишу овим се стечај расписује.

Удовици покојног пароха припада за годину дана половина свију парохијских прихода.

Просителји имају своје нужним сведочбама снабдевене молбенице за 4 недеље рачунајући од дана првог уврштења расписа овог овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 11. нов. 1876. држане. 3—3 КОНЗИСТ. АРХИДИЈЕЦ. КАРЛОВАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено место ликовође при српској правосл. катедралној цркви у Темишвару овим се отвара стечај.

Годишња је плата ликовођи 1000 ф. а. вр. за коју је обвезан црквени лик из свога сопственог ставити и исти управљати.

Надтицатељи за ово место, имају своје добро инштрујиране молбенице најдаље до 12. (24.) децембра обављеног избора њиховог до 20. децембра (1. јануара) 1877 год. своје звање наступити.

У Темишвару 26. новембра 1876. 1—2

Српска православна црквена општина градско-темишварска.

ЈЕДИНА РАДЊА У БЕЧУ!

која узимајући у обзир рђава времена, цену својих еспапа још за 30 процената спушта је:

Фабричко стовариште кина-сребра од Х. Бетелхајма и друга у Бечу

(H. Bettelheim & Comp. Wien. Kärntnerstrasse 14, im Bazar)

Коштају н. пр.

	пре	сада
6 кавених кашика	3.50	1.50
6 кашика за јело	7.50	2.75
6 ножева за сто	7.50	2.75
6 виљушака за сто	7.50	2.75
1 „супшпефер“	5.—	2.50
1 „милхшефер“	3.—	1.50
1 мока-шоља с кашиком	6.—	3.—

	пре	сада
1 Наргиле за турски дуван	4.—	1.50
6 тацли за шећер	3.50	1.20
1 кутија за путер	3.—	1.50
3 плута (запушача) с фигурама	3.—	90
1 пар чирака	6.—	3.—
1 суд за тој	8.—	6.—
1 суд за сирће, зејтин	8.—	5.—

Особито за поклоне удешено

6 ножева, 6 виљушака, 6 каш. за јело, 6 каш. за каву — сва 24 ком. у елег. кутији у место 24.— само 9.50

6 десерт-ножева, 6 дес.-виљушака, 6 десерт-кашика, 6 рашљи за нож. — 24 к. у елег. кутији у место 26.— само 9.75

Најновија паста за чишћење злата, сребра и **кина-сребра**, од комада 25 н. 6 комада ф. 1.20. Дивне тацле, судови за тој, „тој-сервис,“ намештаји за сто, жирандоли, шећерни посипачи, разбијачи јаја, гарнитуре за јаја, згоде за држање чачкала, гривне за салвете итд. итд. За стране по наплати (per Nachnahme) тачно и савесно. — На захтевање послаће се опширан списак цене **забадава** 4—8

Лекарна „код св. Леополда“ у Бечу

Stadt, Ecke der Planken- und Spiegelgasse,

Philipp Neustein,

препоручује п. т. публици низ правих лекова који сваком приликом ка лек свој успех показаше. Хиљаде сведочби леже на угледу. Умољава се п. т. публика, да само оне предмете за праве сматра, на којима наша фирма стоји.

УШЕЋЕРИСАНЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ СВ. ЈЕЛИСАВЕТЕ нешкодљиве, чисте крв, помажу понајвише код утробних болова, променљивих грозница, пробоље, подкожни и очни болова, код деце и жена, код тврде столице која је једино врело многих болести. Ова је пилула најодличнији и најбољи производ ове струке. 1 свежањ, 8 кутија садржавајући 120 пилула, кошта 1 ф. појединa кутија 15 н.

Исте су са частном сведочбом двор. саветника проф. Пита признане.

Beaume Girome, особито средство против назеба, 60 новч.

Dr. Callmana боја за косу, сасвим нешкодљива, овим средством добивају седе длаке своју боју (црно, смеђе, плаво.) Кошта фор. 3.—

ИСТОЧНИ ПРАШАК за женске даје лицу глаткоћу, финоћу и мекоћу (бело или ружичасто) 1 ф и по 50 н.

ЕЛЕКТРО-МОТОРИЧКИ ОВРАТНИК због тешког излажења зуба код деце, са особитим успехом употребљивано 1 ф. 50 новч.

El Bénito једино средство против испадања косе и перут сасвим одстрањује 1 ф. 80 н.

Др. ФРЕМОНТА ПРЕПОРОДНИ ЛИКЕР најбоље средство за ојачање и оживлење тела, 2 фор.

ЦИГАРЕТЛЕ ОД СМРЧЕВИНЕ, најбоље средство за загушививе и пробоолне, 25 ком. 1 фор.

АРОМАТИЧАН ЛЕК ПРОТИВУ КОСТОБОЉЕ препоручује се сваком који од костобоље и реуматизма пате. 70 н.

Injection Cadelle лечи у најкраћем року капавицу (гонорија, бели ток) без сваке последице 1 ф. 60 н.

ЛЕК ПРОТИВ ГУШЕ, са најбољим успехом употребљује се против надутог врата. 70 новч.

УМЈЕТНИЧКИ СОК, начињен од најбољи корења из Швајцарске. Ублажује одма сваки кашаљ и пробоољу. 70 н.

Menthin најбоље средство за стомак, утиша грчеве, употребљава се за зубобољу и устну воду. 50 новч.

Margaritte — бомбони за кашаљ. 30 новч.

Oreillon, употребљује се против увобоље, тешког слуха, зујања и т. д. 70 новч.

ОДОНТИН ЗУБНО ТЕСТО, и најцрњи зуби постану бели 70 новч.

Po-ho увожен из Кине ублажује и најжешће мигрене и главобољу, 1 фор.

Др. БАЈЕРА ПРАВИ ПУЛХЕРИН, најбоље средство против пега, даје лицу боју ружичасту и белу по 80 н. и 1 ф. 50 новч.

Royer-ова хемороидна маст, препоручује се свима који пате од хеморонда. 1 ф. 60 н.

Salicil-antisuitin, најбоље средство против знојења ногу и руку 50 новч.

САЛИЦИЛ-САПУН, најбољи и најјефтинији сапун 25 н.

ШИРЕРОВЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЗУБЕ, најбоље средство за шупље зубе 25 нов.

Storax-Crême, чудновато делује против подкожни болести. 25 новч.

ВЛИНЗОВА АРТИЈА, против кијавице, прсни назеба, вратобоље 1 ф. 20 н.

Др. ХАЈДЕРА ПРАШАК за зубе 35 н.

Сгуснуто швајцарско млеко по 55 новч. **Брашно за децу** од **Nestlé-a** по 90 новч. **Питатни прашак** дра **Gölisch-a** по 84 новч. **Анатеринска вода** за уста од **Repp-a** по 1 ф. 40 н. **Екстракт меса** од **Liebig-a** по 84 н. ⅛ фунте. **Тесто** за зубе од дра **Pfeffermann-a** по 1 ф. 25 н. **Резеда помада** од **Polt-a** по 1 ф. 50 н. **Помада за косу** од дра **Browna** по 2 ф. Ових ствари имаде увек свежи на стовариште. Велико стовариште парфимерија, сапуна, помада првих париских фирма. **Чоколаде** од Compagnie francaise, од 60 н. до 3 фор. фунта, прави **руски тој** по 1 фор. ¼ фунте. Стовариште свих могућих справа као: кристира, шприцаљки, бандажа и т. д. најјефтиније. Велико стовариште четака за зубе, белила и других предмета за тоалету.

Препоручујемо пошт. публици ушећерисане лекове као: Кинин, Копаива, Доверски прашак, гвожђе, рибљу маст, бромкали, јодкали, рабарбер, двострука содавода, магнезија, по најјефтинијој цени.

Најпознатији специалитети фармације и парфимерије француске, енглеске, американске, немачке, швајцарске и аустријске, налазе се код нас на стовариште.

Разашиљемо или за готов новац или ти пак поштанским подузећем, те дајемо купцима који на више купују знаменити рабат.

1—12

Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“.

Српска народна задружна штампарија.